

Nr 500.

Av herr **Lundberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskattförordning), m. m.

I proposition nr 143 med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft m. m. understryker finansministern med berättigad kraft, att finanspolitiken framstår såsom den ekonomiska politikens viktigaste instrument för att motverka de skärpta risker för jämviktsrubbningar som utvecklingen under den senaste tiden medfört. Ingen torde kunna bestrida, att det ekonomiska läge som följt i Koreakrigets spår tvingar till kraftåtgärder för att skydda oss från en fortsatt inflatorisk utveckling och åstadkomma en förbättring av penningvärdet. Ur dessa synpunkter krävs bl. a., att de statliga utgifterna icke betunga lånemarknaden och att vi kunna överbalansera budgeten. Förutsättningen för att klara målsättningen är icke utesluten, men skall det lyckas med uppgiften, krävs en hela folkets aktiva medverkan därtill. Statens inkomster måste öka, och en åtstramning av efterfrågan är på kort sikt nödvändig.

Genom propositionerna om elskatt och bilskatt har Kungl. Maj:t givit till känna, att staten genom nya punktskatter skall söka ernå dessa syften. Och i propositionen sägs att »målet för den ekonomiska politiken under den närmaste framtiden är sålunda att, efter lönerörelserna och anpassningen av det inhemska prisläget till priserna utomlands, uppnå och vidmakthålla ett stabilt penningvärde. Såsom i statsverkspropositionen närmare utvecklats är det härvid av vikt att konstatera, att de allmänna produktions- och försörjningsbetingelserna i vårt land äro goda.»

De nya skatteförslagen visa, att Kungl. Maj:t anser, att skatteförmågan finns. Är man tillika enig om målsättningen för den ekonomiska politiken, kan frågan begränsas till det principiella och praktiska planet för hur staten skall kunna uttaga erforderliga inkomster. Det gäller då själva konstruktionen och sättet för skatternas uttagande och icke skatteförmågan.

Den direkta statsskatten tar hänsyn till skatteförmågan genom den progressiva skatteskala som konstruerats. Punktskatterna, d. v. s. de indirekta skatterna, ta icke hänsyn till förmågan vare sig hos enskilda eller industrien, utan endast till hur mycket man brukar av varan. Den indirekta skatten träffar slumpartat för både familjer och industri. Barnfamiljerna, som tvingas att bruka mer av en vara än de barnlösa, få vidkännas en hårdare beskattning trots att skatteförmågan måste vara mindre; industrier som nyttja den punktbeskattade varan, om den ingår som en viktig del i en produktionsprocess, kunna tillfogas skador, som ytterst kunna träffa

vårt folkhushåll och vår export på ett förödande sätt. En punktskatt bör icke endast ses i stundens blickfång utan ur en vidare synkrets.

Om man kan förutsätta, att den progressiva skatteskala som tillämpas är riktigt avvägd, måste det vara felaktigt att därutöver lägga punktskatter på godtyckligt valda förbrukningsartiklar. Man kan naturligtvis motivera en sådan skatt med att staten vill begränsa efterfrågan på en viss vara, men om man vill begränsa användningen av elkraft eller bilar, måste det väl vara det enda riktiga, att man endera gör en verkligt behovsprövad ransonerings eller också öppet säger ifrån, att de personer som ha under en viss inkomstgräns icke ha rätt att äga motorfordon eller bruka mer än en begränsad mängd av elkraft. Detta är det faktiska innehållet i punktskatterna, och för egen del anser jag dem icke vara av den natur, att de kunna rekommenderas.

Intressen och personliga värdenormer kunna och böra icke standardiseras. Det finns en del personer som anse att för att få bruka en bil, motorbåt, sommarstuga, göra resor, samla konst, frimärken etc. kunna de nästan offra allt. Det är då angeläget att, sedan samhället uttagit sin progressivt skälighetsprövade och avvägda skatt, staten avhåller sig från att genom punktskatter söka dirigera vanor, smak och personliga intressen. Dessa värden böra vara en fri sektor som staten skall respektera. Detta är nödvändigt inte minst ur trivselsynpunkt.

Elskatten kan icke motiveras. Vi böra inte glömma att både staten och enskilda ha propagerat för en hemmens rationalisering och en elektrifiering av vår industri. Elkraften produceras inom landet, och dess egenskaper äro av den natur, att det är ett statsintresse att billigaste möjliga elkraft ställes till hemmens och industriens förfogande. Hemmen och industrien ha alltmera elektrifierats. De moderna hemmen, inte minst köksutrustningarna, ha elektrifierats och ingå som en viktig del i hushållsbudgeten. I dagens läge utsättas hemmen för stora ekonomiska påfrestningar. De låglönebetalda grupperna ha snart förbrukat den lönekomensation de fingo vid årsskiftet, inte på en ökad mängd varor utan på de kraftiga prisökningarna. Hyran kommer att stiga genom räntehöjningar, löneregleringar och bränslehöjningar samt därigenom, att de ökade penninginkomsterna ställa många i riskzonen att mista förut utgående hyresbidrag. Hur man än diskuterar förbrukargruppernas procentuella del av elkraft, så blir det ändå konsumenterna som få betala de ökade kostnaderna. Ur industriell och exportsynpunkt kan det ur landets synpunkt icke motiveras att en så viktig del som elkraften eller bränslet fördyras. För vårt folkhushåll måste det i stället vara angeläget att råvarorna till vår industri ställas till förfogande så billigt detta över huvud taget är möjligt. För exportindustrien och dess arbetare är det under normala tider en livsfråga, att råvarorna icke betinga priser, som hämma konkurrenskraften på de internationella marknaderna och omöjliggöra en skälig betalning av industriens

arbetare. En elskatt kan föra till ekonomiska konsekvenser för vår industri, som vi icke i dag kunna överblicka. Den utredning som ligger till grund för propositionen har icke ägnat dessa frågor vederbörlig hänsyn utan i stället inriktat sig på ett skattetänkande utan hänsyn till ekonomiska realiteter. Enligt min mening äro de indirekta punktskatterna ett dåligt och farligt skatteinstrument såväl för familjer och enskilda som för industrien och produktionslivet i dess helhet.

Men om man nu anser, att ytterligare punktskatter icke böra tillgripas, återstår ändock själva huvudfrågan, vilka vägar vi böra välja för att ge staten de nödvändiga inkomsterna. Här ställes man inför frågorna: Skola vi öka den direkta skatten, kunna vi begränsa statens utgifter eller måste vi överväga att till staten överföra ytterligare en del av produktiv verksamhet? Då det gäller statens utgifter torde man väl knappast räkna med att de kunna minskas. Kan man icke inom en snar framtid få till stånd en internationell avspänning, som kan föra till en kraftig minskning av försvarskostnaderna, så förefaller det uteslutet att kostnadssidan skall minska. Jordbrukspolitiken synes även genom saxning vara i en ständig rörelse uppåt, vad det gäller priser och inkomster för dess utöfvare. Samtidigt som staten ökar jordbrukets inkomster och tillgriper förslag om en bilskatt, har staten glömt att undersöka var huvuddelen av de nya bilarna hamnar och vilken eller vilka som ytterst betalar dem och äro orsaken till att bilförsäljningarna ökat. Dagens läge synes tala för att vi måste räkna med ytterligare utgifter för staten, och därmed måste även inkomsterna säkras.

Då de föreslagna punktskatterna visa, att förmågan anses finnas för en skärpning av skatterna, och då jag anser att denna uppfattning är riktig, borde svenska folket ha tillgång till en översikt av alla de förmåner och värden, som de i dag ha mot förr. De skulle vid en kalkyl finna att skattebördan för de bredare folklagren minskat i stället för ökat. Ur samhällets synpunkt måste det väl vara en riktpunkt att allt mer och mer offentligt och öppet kunna redovisa de verkliga skatterna. Det kan icke vara till skada, om skattebetalarna få en öppen redovisning för utgifterna och inkomsterna samt att allmänheten blir medveten om att skattetrycket står i en viss relation till utgifter för olika ändamål. En direkt skatt är därför, ur min synpunkt, alltid att föredra framför en punktskatt.

I dagens aktuella läge kunna icke de nya punktskatteförslagen lösa de problem de avse. Punktskatterna träffa slumpartat och ha karaktär av att man exempelvis godtyckligt skulle kunna säga att alla, som heta Ohlin, Hjalmarson, Hedlund och Sköld, skola betala en extra skatt för att de just råka ha dessa namn. Om de ha stora eller små inkomster skall man inte pröva, utan de skola alla anses ha lika förmåga att klara en likartad extraskatt. Det är självfallet, att de minsta inkomsttagarna inom dessa namngrupper skulle tvingas att inskränka sin förbrukning, men om gran-

narna med samma inkomster, men med andra namn, slippa skatten är deras köpkraft oförändrad och alltså i ett bättre läge. Om man vill begränsa efterfrågan, måste den få ett bredare och mera anpassat underlag, och ur denna synpunkt måste en progressivt avvägt allmän och direkt skatt vara att förordas. Den tar dels hänsyn till skatteförmågan, dels kan man med progressiviteten reglera och skydda existensminimum, och dels kan den vara ett verkligt återhållande moment om man vill begränsa efterfrågan. Ja, man kan om det är erforderligt genom densamma ernå ett verkligt tvångssparande.

Man kan då välja mellan att höja uttagningsprocenten på den ordinarie statsskatten eller också konstruera en ny direkt skatt vid sidan av densamma. Då försvarskostnaderna visa en tendens att kraftigt stiga förefaller det vara rimligt att större delen av desamma utbrytes ur den ordinarie statsskatten och att man exempelvis säger att de försvarskostnader som ligga över 700 miljoner kronor skola uttagas genom en särskild värnskatt. Denna värnskatt bör vara starkt progressiv, och något tak för uttagningsprocenten bör icke finnas. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att skyndsamt utreda denna fråga samt återkomma med förslag i frågan. I avvaktan på detta förslag, som bör föreläggas nästa års riksdag, bör riksdagen besluta att höja uttagningsprocenten å den nuvarande statsskatten till den procentsats som anses erforderlig för att klara målsättningen.

En annan skatteväg som på kort sikt bör övervägas är att pålägga exportvinsterna och rotvärdestegringarna en speciell exportkonjunkturskatt. Prisutvecklingen både inom och utanför vårt land är oroande. Dagens prishöjningar i vårt land kunna icke nöjaktigt förklaras endast med att de internationella priserna stigit. Ett objektivt bedömande av prisutvecklingen förutsätter en undersökning av relationen mellan export- och importpriserna. Det är riktigt att importpriserna stigit mycket kraftigt, men det förefaller som om våra exportpriser stigit än mera. En clearing mellan våra import- och exportpriser skulle kunna reducera prisförhöjningarna ganska väsentligt. På sidan 45 redovisas visserligen att »överenskommelsen med skogsindustrierna om införande av prisutjämningsavgifter kompletterats med bestämmelser om ökad avsättning till prisutjämningsfonderna. Härigenom komma ytterligare 50 kronor per ton pappersmassa att undandragas från vinsterna av de senaste månadernas prisuppgång utomlands.» Även om dessa åtgärder vidtagits måste man konstatera att våra exportpriser stigit på ett onormalt sätt och innebära en fara för framtida utrikeshandel. Likaså ha skogsindustriernas exportpriser medfört att en rotvärdestegring inträtt, som för skogsägarna innebär enorma vinster men för folkhushållet äventyrar den viktiga bränsleförsörjningen. Båda dessa stegringar äro en direkt följd av krigskonjunktoren, och en kraftig beskäring av vinsterna för exportindustrierna och skogsägarna är ur folkhushållets och framtida exportsynpunkt både försvarlig och nödvändig. Det är självfallet att en

exportkonjunkturskatt måste vara av tillfällig karaktär, men i nuvarande läge kan den fylla det ekonomiska programmets syfte. Skatten bör alltså kombineras till att gälla både en begränsning av exportindustriernas vinster och vinsten å dagens onormala rotvärden.

Av det anförda framgår att jag icke kan medverka till införande av ytterligare punktskatter och att jag förordar, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsam utredning om införande av en värnsskatt och inkomma med förslag till riksdagen om införande av en sådan skatt samt att vi i avvaktan på detta förslag höja uttagningsprocenten på den nuvarande statskatten till det belopp som läget kan motivera. Likaså anser jag att Kungl. Maj:t måtte inkomma med ett förslag om en skatt på de onormala exportpriserna samt rotvärdestegringen.

Då jag anser, att ökade direkta skatteinkomster äro absolut nödvändiga för staten, ber jag med hänvisning till det anförda få hemställa,

att riksdagen måtte besluta

1. att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 143 med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft m. m.,
2. att hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning och förslag om införande av en värnsskatt,
3. att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till införande av en exportkonjunkturskatt enligt de grunder som anförts i motionen, samt
4. att i avvaktan på dessa förslag i stället för föreslagna punktskatter höja uttagningsprocenten å den nuvarande statsskatten på det sätt, att ökade inkomster och en överbalansering av budgeten säkras.

Stockholm den 3 april 1951.

John Lundberg.
